

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, str. Măcelarilor Nr. 45.
Serisori nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de douăori 24 fl., — de trei ori 30 fl.
rândul cu litere garmond.

Interpretarea legilor școlare.

— Chestiuni de drept școlar. —

De Dr. iur. M. Crăiniceanu.

III.

Dreptul public ungar recunoaște două feluri de interpretări a dreptului, respective a legilor: 1. interpretarea științifică și 2. interpretarea autentică. Cea dintâi intră în sfera de activitate a științei de specialitate și a praxeii justițiare. Ea este de două categorii: interpretare gramaticală și logică. Iar rezultatul interpretării poate fi: restrictiv, extensiv, abrogant și conjectural. Interpretarea științifică nu obligă pe cetățeni; cea justițiară numai pe partidele cari stau în proces, iar dacă e ca ea să fie obligatoare pentru întreaga justiție a țării, atunci e necesar, ca interpretarea să fie acceptată de curia regească în ședință plenară.

Autentică este interpretarea, când ea vine dela un factor chemat să creeze dreptul și deoarece ori ce enunțaiune a factorilor chemați să creeze dreptul naște drept, de aceea putem spune, că interpretarea autentică este interpretare prin o regulă de drept. Interpretarea autentică e de 2 feluri: legală și uzuală. Cea dintâi interpretează prin legi cu putere obligativă generală (art. de lege XII din 1790), cea din urmă ia rezultatele interpretării doctrinei și ale praxeii, ridicându-le în cursul vremii la putere de drept uzual, identică culegea (cf. Dr. Kolosváry Bálint: A magyar magánjog tankönyve, Budapest. 1911 vol. I. pag. 49 și urm). Interpretarea autentică are putere obligativă generală. Pentru ministru tot așa ca și pentru cel din urmă împieșat al călă ferate.

Se naște însă întrebarea, că este oare îndreptățit guverul să interpreteze legea prin ordinațiuni? Deoarece fiecare for explică legea când o aplică, e firesc că la aceasta este îndreptățit și guvernul. Însă interpretarea dată de el, are exclusiv natura de drept a ordinațiunii guverniale. Iar dreptul emiterii ordinațiunii se poate exercita numai în cadrele legii (1791: VII, 1848: III, 1879. XL), față de care voința statului exprimată în guvern este subordonată și din acest motiv ordinațiunea ministerială nu poate statori o procedură opusă legii. Astfel e sigur, că exclusiv forul legislativ poate da — prin o lege nouă, cum se exprimă și art. XII din 1791 — legii o astfel de interpretare, care să aibă aceeași putere ca însăși legea și deci el singur este îndreptățit să interpreteze legea în mod autentic (cf. Nagy Ernő: Magyarország közjoga. Budapest. 1907. VI. Kiadás. pag. 353 și urm).

Așa se prezintă, din punct de vedere juridic, chestiunea interpretării legilor ungare. Pe urma acestei expuneri e ușor să răspundem la întrebarea fixată mai sus, că anume: care din interpretările cele două relative la redactarea tipăriturilor școlare este corectă și obligatoare, a ministrului sau a camerei? Fără

îndoială a camerei, fiind-că aceasta este interpretarea autentică cu putere de lege, față de care interpretarea guvernului sau a ministrului este subordonată și nu poate fi în contrazicere cu legea.

Am văzut, că forul legislativ a interpretat astfel chestiunea tipăriturilor școlare, că ele pot fi redactate paralel pe lângă limba maghiară și în limba de propunere a școlaii.

Astfel, noi avem dreptul garantat prin lege, de-a introduce în toate tipăriturile școlare și limba românească în aceeași extensiune prescrisă pentru limba maghiară.

Prin urmare toate tipăriturile școlare, redactate numai în ungurește, au să fie puse la archiva școlară și în locul lor să se introducă în toate școlile cu limba de propunere românească, tipărituri redactate paralel ungurește și românește. Această măsură importantă trebuie să se ia încă în cursul vacanțelor, ca la începutul viitorului an școlar toate școlile să fie înzestrate cu tipăriturile prescise, având ele să fie purtate și în limba românească.

Pentru executarea acestei măsurii, sunt chemate și dateore chiar consistoarele mitropolitane din Sibiu și Blaj. Ele fără de-a mai cere voia nimănui, pentru-că mai presus de voia oricui stă legea — vor dispune, ca în tipografiile lor să se tipărească toate tipăriturile școlare în două limbi (ungurește și românește). Apoi vor da câte-o circulară, prin care interzic de începutul an. școlar 1913/14 redactarea tipăriturilor numai în limba maghiară, și vor ordona redactarea lor și în românește. Această măsură o vor justifica prin provocarea la interpretarea dată de cameră în ședință din 14 Iunie 1913. Pentru ori ce eventualitate va fi bine să reproducă chiar în circulară discuția din dietă. Ea este scurtă și va servi învățătorilor ca justificare în cazul când inspectorii regești i-ar trage la răspundere. În același timp se vor ordona tuturor parohiilor susținătoare de școală, să cumpere aceste tipărituri dela librăriile arhidiecezane și diecezane. Cumpărarea lor dela alte librării străine să fie strict interzisă. Pentru controlare parohiile să fie obligate a prezenta la începutul anului școlar oficiilor protopopești „Nota” de cumpărare dela librărie. Iar la inspecțiile din cursul anului, tot protopopii vor căuta să se convingă, dacă tipăriturile se redactează de fapt și românește sau nu. În felul acesta se vor executa pe deplin nu numai dispozițiile legii, dar mai ales se vor servi în mod conștient interesele școlaii românești și prin ea ale culturii neamului nostru.

Deodată cu măsurile ce au să se ia în afacerea tipăriturilor școlare, ar trebui ca aceleași consistoare mitropolitane să clarifice și chestiunea atestărilor finale. Asume este știut că § 7 al art. de lege XLVI. din 1908 despre gratuitatea învățământului obligă pe susținătorii de școală să dea gratuit atestat final, atât elevilor cari au terminat cu succes cele

șase cursuri ale școlaii de toate zilele, cât și celor cari au terminat cele trei cursuri ale școlaii de repetiție. Despre acești elevi trebuie să se poarte și matricule separate. Atât atestatele finale de școală primară, cât și matriculele elevilor absolvenți ai școlaii de toate zilele și de repetiție au să fie redactate în limba maghiară, susținătorul de școală însă are drept, ca rubricile atestatului și ale matriculelor să le umple și în limba de propunere a școlaii. E interesant să revelăm aici o notă de inconsecvență a forului legislativ. De înconsecvență al art. de lege XXVII. din 1907 dispune, că în școlile de repetiție limba de propunere este cea maghiară. Prin urmare toate tipăriturile cari privesc această școală, încă trebuie să fie ungurești. Însă în alineatul al patrulea al § 7 din legea despre gratuitatea învățământului, se spune că matriculele — despre elevii cari au terminat școala de toate zilele și de repetiție și cărora li s'a dat atestat final, au să fie purtate ungurește, dar la umplerea rubricilor se poate folosi paralel și limba de propunere a școlaii. Credem, că cetătorii înțeleg unde este inconsecvența.

Revenind asupra limbei de redactare, trebuie să constatăm, că în această privință legea despre gratuitatea învățământului se deosebește mult de art. XXVII din 1907. Asume de art. 33 al acestei legi spune în general, că atestatele pot fi redactate paralel și în limba de propunere a școlaii, pe când cea din 1908 restrânge acest drept, reducându-l numai la rubrici. Această restrângere e un abuz, care trebuie să fie relevat la votarea legii în cameră măcar de deputații români, arătând că se comite o inconsecvență față cu § 33 al legii din 1907, care se violează poate inconștient. Ce legalitate poate fi aceea, când în aceeași școală atestatele se redactează după două repete diferite? Unele cu text românește dela început până la sfârșit alătura de limba maghiară, iar atestatul final cu text ungureș și paralel numai cu rubrici românești. Asta se chiamă cea mai absurdă sfidare a principiului uniformității în învățământ. Căci ministrul prin ordinațiunea sa Nr. 2103/1912 spune categoric, că paralelismul în atestatele finale se raportează exclusiv la rubrici iar asupra textului nu are loc. Nefiind oamenii orientați asupra rubricilor, ministrul în aceeași ordinațiune vine și dă lămuriri. El le înșiră taxativ și ce credeți câte sânt? 3 zi trei: religia, purtarea morală și clasificarea. Așadar am avea un atestat final pe partea stângă cu text exclusiv ungureș iar paralel cu el în dreapta același text tot ungureș însă cu trei cuvinte românești (d. p. „gr.-or.” „corăspunzătoare”, „laudabilă”). Halal de-un astfel de paralelism bilingv. El nu constituie numai o ilegalitate, o desconsiderare a principiului egalei îndreptățiri a limbilor, ci este de-a dreptul o insultă de prost gust. Căci ministrul a ticluit astfel de modele de atestate finale, în cari n'a lăsat

decât 3 rubrici pentru 3 biete vorbe românești, încolo întreg modelul este exclusiv text. Iar textul — a spus-o în citata ordinațiune — nu poate fi decât exclusiv ungureș. Iată deci, că prin astfel de tertipuri se pot eluda și legile cele mai clare.

Biserica ortodoxă dându-și seama de această nedreptate, a înaintat ministrului de culte și instrucție publică o reprezentăție temeinică, în care dovedind că punctul de vedere susținut în ordinațiunea Nr. 2103/1912 este absolut fals, a cerut revocarea ei, și recunoașterea dreptului susținătorului de școală de-a redacta întreg textul atestatelor dela început până la sfârșit, pe lângă limba maghiară și în limba de propunere a școlaii. În urma acestei reprezentății, ministrul recunoscând corectitatea interpretării consistorului mitropolitan, prin rescriptul său Nr. 2038 din 13 Maiu 1913 a admis ca paralel să se pună românește și textul. Începutul și sfârșitul atestatului însă au rămas și de astădată exclusiv ungurești. Această soluție nu este mulțumitoare. Dacă s'a recunoscut odată justetea punctului de vedere expus de consistorul mitropolitan, ministrul trebuia să admită, ca textul ungureș să fie pus paralel în întregime și românește. Căci în adevăr limba maghiară nu pierde nimic din prestigiul ei, dacă titlul: „Elemi iskolai végbizonyítvány” plus 2 provocări la lege și ordinațiune precum și sfârșitul de o propoziție: „Minek hitelül jelen bizonyítvány az 1907 évi XLXI. t. c. 7 §-ában foglalt rendelkezésnek megtelelően aláíratott, a hivatalos pecséttel megerősített és kiadott” s'ar da paralel și în românește. Cel puțin ar fi un bilingvism complet și cinstit.

Consistoarele noastre mitropolitane ar avea datorie, ca deodată cu aranjarea chestiunii tipăriturilor școlare s'o limpezească și pe aceasta în sensul vederilor fixate mai sus, chiar cu provocare la § 33 al legii din 1907, unde în privința redactării atestatelor nu se fac nici un fel de restricțiuni.

*

În rândurile anterioare, am expus numai câteva cazuri de interpretare a legilor școlare. Mai târziu, dacă va fi posibil, voi începe o interpretare sistematică a legilor școlare în vigoare. Lucrul acesta nu s'a făcut la noi, deși el este de cea mai mare însemnătate nu numai pentru școală, ci mai ales pentru învățătorime, care în cele mai dese cazuri dibuind în negura nesiguranței e silit să se dea legată în fața celor mai arbitrare porunci întemiate pe o falsă interpretare a legilor. Când însă ei vor fi stăpâni pe deplina cunoaștere și interpretare corectă și autentică a legilor care-i privește, umilinta tradițională se va schimba într-o siguranță și îndrăzneală cinstită, care va ridica nu numai demnitatea corpului didactic, ci va influența în chip binefăcător și activitatea școlaii românești, astăzi atât de stălcită și deplasată.

Pentru realizarea acestei ținte e necesar însă, ca și autoritățile bisericești superioare să fie la înălțimea chemării, făcându-și din chestiunea școlară o chestie de cea mai scrupuloasă conștiință, cu deosebire acum când școalele sunt mai avizate la o conducere trează, înțeleaptă și plină de îngrijire părintească.

Insistăm din nou cu toată căldura, ca de astădată consistoarele mitropolitane ale ambelor biserici românești, să ia *imediat* în mână chestiunea tipăriturilor școlare, dându-i soluția fixată în rândurile anterioare ale acestei lucrări. Școala românească le va fi recunoscătoare pentru împlinirea acestei datorii *elementare*.

Păreri asupra politicii noastre externe.

Revista „*Armee Zeitung*”, cetită de peste 20.000 de ofițeri din armata austro-ungară, și aflătoare în toate cafelele și casele militare, din monarhia noastră și din străinătate, organ de publicitate cu totul independent și neinfluențat de nime, a probat într-o parte părerile domnului maior ces. și regesc *Georg Flešariu* referitoare la politica greșită externă a monarhiei noastre, care a avut de urmare înstrăinarea României de către noi. Astfel, articolului publicat în numărul 65 al ziarului nostru, după marele ziar „*Salzburger Volksblatt*”, organul personal al președintelui senatului imperial din Viena, îi face „*Armee Zeitung*” aprecierea următoare:

„Cum e judecată, și cum e condamnată în cercurile largi ale armatei politica noastră balcanică, putem vedea și dintr-un articol mai lung, publicat în presa din provincie. În „*Salzburger Volksblatt*” (Nrul 126) scrie adecă domnul maior în retragere *Georg Flešariu* despre evidenta întărire a noilor și vechilor contrarii ai monarhiei și despre faptul, pe care-l ținem și noi, cu domnul autor împreună, de foarte îngrijitor și care nu poate fi negat: că buna prietenie a României a dispărut pentru noi! Maiorul Flešariu arată cu multe exemple necunoscute opiniei noastre publice (pentru că presa vinează le-a retăcut), că în România crește văzând cu ochii sentimentul dușmănos față de Austro-Ungaria. Din foarte nelușmănatul partid al Românilor cari nu ne priveau cu ochi buni, s'a format un curent puternic antiaustriac în România, care e atât de tare, încât ministrii trebuie să-și depună portofoliile dacă nu se conformează. Românii au sentimentul, cam motivat, că Austro-Ungaria cu politica ei de împăciuire nu a făcut servicii bune muncii lor oneste. „Putem să ștergem din socoteala noastră și escelente, în războiul probat armată română, cu ale ei cinci corpuri de armată, fără a avea în schimb măcar o companie de soldați bulgari, care să meargă cu noi în contra Rusiei”. Sunt vorbe aspre acestea, dar durere, vorbe adevărate. Noi toți (întreaga armată) avem același sentiment. Mulți dușmani își ascut deja cuțitele; dar a remas rezervată pe seama diplomației ces. și reg. gloria, de a întinde banca pe care să se tae puterea și forța patriei noastre”.

În numărul dela 31 Iulie n. aceeași revistă militară scrie apoi despre articolul dlui maior *Fleşariu* publicat în „*Gross-Oesterreich*” și dat și de noi în numeri mai recentii următoarele:

„Recomandăm cetitorilor noștri părerile maiorului ces. și reg. în retragere *Georg Flešariu*, publicate în ziarul „*Gross-Oesterreich*” din 20 Iulie (Nrul 29) cu privire la raporturile monarhiei noastre cu România. Din ele vorbește inima unui ofițer și a unui Român, care fără considerarea mirosului de tămâie din jurul oficiului nostru de externe, și-a scos informațiile din izvoare românești. Domnul maior *Fleşariu* încă ajunge la rezultatul, că diplomația noastră prin atitudinea ei șovăitoare nu numai că a înstrăinat România de către tripla alianță, dar a făcut-o chiar dușmană ei. Curentul dușmănos Austriei e puternic în România, fiindcă s'a auzit în țară, că diplomația noastră nu a avut alta pentru România, decât unele ridicături la Silistra. Această amăgire cu privire la sprijinul așteptat dela așanumitul „cel mai bun prieten”, precum și persecuțiunile la cari sunt expuși Românii din Ungaria și Bucovina, și cari sunt iarăși arătate cu cifre, — dau urei o intensitate, care nu mai poate fi ascunsă de diplomația noastră și de presa supusă ei. Esclența Sa domnul *Spalaicovic*, ambasadorul de până aci al Sârbiei la Sofia, nu putea să păgubească mai cu temei interesele imperiale ale monarhiei, dacă i se dădea lui puterea de a conduce destinele Austro-Ungariei în cursul jaseilor din urmă ale războiului din Balcani”.

N'avem nimic de adăugat!

Semnarea tratatului de pace.

Cu ziua de Duminecă, 10 August n. s'a început o eră nouă pentru popoarele din Balcani: era *păcii* și a *muncii*. Atunci s'a subscris în București contractul de pace între reprezentanții statelor implicate în războiul ultim din Balcani. Au fost momente înălțătoare acelea în cari s'a sevărsit istoricul act. Au bubuit tunurile și s'au tras clopotele la toate bisericile din București. Pe stradele capitalei române muzicele militare cântau marșuri naționale, iar casele erau toate frumos pavazate. După subscrierea contractului delegații statelor balcanice s'au dus apoi la Mitropolie, unde s'a oficiat un serviciu divin din prilejul fericitei încheieri a păcii. A luat parte și Maiestatea Sa Regele cu Regina și cu principesele Maria și Elisabeta. Mulțimea de pe stradă a aclamat cu frenesie pe Suverani și pe ministrul-preșident Titu Maiorescu, făcând ovațiuni sgomotoase și delegații statelor balcanice.

Despre ședința delegaților, în care a fost semnat tratatul de pace, să cunoșc următoarele amănunte:

A fost deschisă Duminecă la orele 9 și jumătate dimineața, prin prim ministrul român *Titu Maiorescu*. Înainte de a se proceda la subscrierea contractului de pace, o rostit prim-ministrul Greciei, dl *Venizelos*, vorbirea următoare:

„Sunt sigur de a fi interpretul sentimentelor unanime ale colegilor mei străini, exprimând E Sale dlui preșident *Maiorescu* viua noastră grațitudine pentru marea imparțialitate și perfectul tact cu care a prezidat delicatele lucrări ale acestei ilustre adunări. Voiu adăuga, că aceste mari calități ale Excelenței Sale nu le am apreciat numai în cursul ședințelor noastre oficiale; am fost de asemenea foarte profund mișcat de sentimentele nobile și înalte de cari ne-a dat numeroase probe în întrunirile private și negocierile oficiale, când grație sfaturilor sale luminate, concesiunile făcute de o parte și de alta au determinat acordurile fericite stabilite în tratatul pe care l-am semnat. De aceea, meritul mării opere îndeplinite revine în mare parte dlui preșident *Maiorescu*. Numele său va rămânea pentru totdeauna legat de pacea dela București și va fi rostit cu un profund și recunoscător respect de către popoarele creștine, pentru cari se deschide azi o eră de muncă și de liniște”.

Domnul *Maiorescu* a răspuns următoarele:

„Sunt profund mișcat de amabilele cuvinte pe cari le-ați rostit și de asentimentul pe care ele l-au găsit în sânul colegilor noștri. Dar înainte de orice, mie îmi aparține a vă exprima recunoștința pentru binevoitorul concurs pe care mi l-ați dat în scop de a înlesni opera comună și pentru indulgența pe care mi-ați dovedit-o”.

A urmat apoi semnarea contractului în cinci exemplare. În momentul începerii semnării s'au descărat tunurile, au fost trase toate clopotele și au pornit muzicele militare pe stradele capitalei București. După subscrierea făcută cu condeiul de aur al corespunzătorului ziarului mare englez „*Daily Telegraph*”, dl *Dillon*, a rostit domnul *Maiorescu* următoarea vorbire:

„Înainte de a ne despărți, permiteți-mi a vă aminti, că conferența noastră a ținut prima sa ședință Mercuri 17/30 Iulie și că azi, Duminecă 28 Iulie, adecă după 11 zile, marea misiune care era de-a aduce popoarelor pe cari le reprezentăm binefacerile păcii, s'a îndeplinit. Este evident, că un asemenea rezultat n'a putut să fie obținut decât prin zelul asiduu și înalta competență a membrilor acestei adunări. Cred că îndeplinește o datorie exprimând mulțumirile noastre particulare acelorora dintre delegații noștri, cari au acceptat atribuțiuni speciale, cu deosebire colegilor noștri militari și redactorului textului tratatului de pace. Mulțumesc în același timp în numele conferenței secretariatului pentru neobosita aplicațiune cu care s'a achitat de sarcina sa delicată. Să nu uităm deasemenea nici pe funcționarii, cari au înlesnit formalitățile indispensabile operei noastre. D-lor, putem să ne despărțim cu conștiința d'a fi făcut cum am putut mai bine pentru a apăra interesele statelor pe cari le reprezentăm și cu sentimentul, că legăturile personale stabilite între noi în timpul muncii noastre comune vor fi precursorile bunelor raporturi cari se vor stabili între statele noastre. Declar închisă conferența dela București”.

Inchizându-se ședința, delegații au plecat la mitropolie, unde au asistat la serviciul divin solemn, în firul căruia I. P. S. Sa, Mitropolitul Primat *Conon*, a pomenit pe Regii României, Greciei, Sârbiei, Bulgariei și Muntenegrului.

Seara a fos prânz de gală la palat, dat în onoarea delegaților păcii. Au participat 56 de persoane, împreună cu membrii familiei regale și princiare. Maiestatea Sa Regele Carol a rostit toastul următor:

„Cu cea mai vie bucurie văd strănși în jurul meu pe domniile delegații ai statelor balcanice, cari au încheiat și semnat pacea

în capitala României. Această pace atât de fierbinte dorită de lumea întreagă, a cerut dintr-o parte un mare spirit de resemnare și jertfe dureroase — deși inevitabile — pentru a face să înceteze aceste lupte sângeroase, cari au dăinuit prea mult între popoare menite a se înțelege.

Aceste sacrificii vor fi totuși îndulcite prin ușurarea ce se va aduce tuturor celor cari sufer și prin speranța de a vedea, că se deschide o eră de încredere reciprocă și de propășire pentru peninsula balcanică. Nu exprim numai o dorință, dar chiar convingerea mea, că dacă statele noastre vor putea lucra libere la organizarea și dezvoltarea lor economică, nu vor lipsi să culeagă în puțin ani roadele bine cuvântate ale eforturilor și înțelepciunii lor.

Această eră nouă, care nu depinde de cât de noi spre a fi inaugurată, România cu deosebire o dorește în mod sincer și va contribui din toată inima spre a ușura înfăptuirea ei. Să facem urări, ca să ne unim într-o acțiune comună pentru a atinge acest scop atât de nobil și atât de dorit, care va face să se uite un trecut întristător, și va pregăti căile unui viitor fericit. Popoarele noastre ne vor binecuvânta și noi vom fi bine meritat dela omenire.

Ca bătrân soldat nu mă pot împedeca de a mărturisii via mea admirațiune pentru vânășia, jertfa de sine și bravura ce au arătat vitezele voastre armate în timpul acestei lupte de aproape un an, care trebuie să asigure libera dezvoltare a țărilor noastre și să statornicească între toti un echilibru stabil. Amintirea celor cari au plătit cu sângele lor opera de eliberare întreprinsă în comun, trebuie să fie cinstită cu sfârșenie, ca o pioasă datorie de recunoștință.

Eu sunt adânc încredințat, că pacea care s'a încheiat va fi statornică și că cu ajutorul lui Dumnezeu ea va fi un prim pas către acea înțelegere mănoasă, care va cruța popoarele noastre de noui încercări și le va da ajutor să se ridice după acelea prin cari au trecut. Dorința mea cea mai scumpă este de a vedea stabilindu-se și menținându-se între România și regatele peninsulei balcanice relațiunile cele mai prietenești, în interesul nostru al tuturor. Patruș de aceste simțăminte beau în sănătatea Majestaților Lor auguștii voștri suverani și rog divină providență să întindă ocrotirea și binefacerile sale asupra regatelor lor. Trăiască Majestațiile Lor auguștii voștri suverani!”

Delegații păcii s'au mai întrunit eri, Marți, la o scurtă ședință, pentru a mai discuta asupra unor amănunte de mică importanță, și cu aceasta misiunea lor în București a fost terminată. Astăzi, Mercuri, pleacă toți acasă.

Cronică pedagogică.

Jean Paul ca pedagog.

de Dr. C. Papuc, Săcele.
(Urmare).

Față de durerile copilului să nu manifestăm compătimire, ci să glumim. Așa d. e. de vine un copil cu zgârietură sau umflătură, să-l facem să mai aștepte, spunându-i că avem de lucru, ba e mai bine chiar să-i dăm lui însuși ceva de făcut.

Mai ales trebuie ascunsă dinaintea copiilor orice manifestare de jeluire și de suspin față de năcazul propriu sau strein, căci nimic nu se molipsește așa de iute ca frica și curajul, numai cât frica părinților se duplică la copil. Când uriașul tremur, pitiul trebuie să cadă la pământ”. (L. VI, 1. §. 103).

În aceste expresii și multe altele, cari au să fie privite mai mult ca mijloace și căi pentru educația morală, se oglindește principiul preconizat de Rousseau în *Enile*, că „corul său cu cât e mai slab poruncește, cu cât e mai tare ascultă”, ceea ce înseamnă, că o voință firmă se poate cu atât mai bine manifesta în direcția morală, cu cât organismul corporal a urmat o cale mai potrivită dezvoltării sale naturale; și din contră, voința morală e cu atât mai mult împiedecată în activarea ei, cu cât organismul fizic are un mai mare balast de slăbiciuni, cari ridică pretenții elementare față de cele mai înalte ale voinții. La Jean Paul mai avem să recunoaștem și o altă influențare din partea „cetățeanului genevez” în această privință, adecă: *optimismul în privința naturii copilului*. Ca Emil, „așa și copilul lui I. P. Richter, e bun dela natură de aceea educația n'are decât să-i menție această bunătate naturală, să o desvoalte și cultive la înălțimea și curățenia ei morală. În Levana cetim: „Tot ce e sfânt a fost mai nainte de ce e nesfânt; vina presupune nevinovăția, nu invers”. În optimismul său merge însă prea departe, negând existența păcatului original și moștenirea lui. „Omul se naște fără defect, dotat cu imbolduri bune; întregul lui suflet e zidit la o viață virtuoasă, fiecare viciu este o discordanță a naturii sale”. Fără a intra în

combaterea acestei păreri greșite și din punct de vedere dogmatic și psihologic, vom aminti ceva, conform promisiunii de mai sus, de a oferi cetitorului ce e nestimat în cugetarea lui J. P. — despre unele virtuți cu păcatele contrare lor pentru educație. Ca floare a tăriei morale se consideră *adeveritatea*, contrarul ei *minciuna* e și primul păcat pe pământ (minciuna deavolului, despre pomul cunoștinții). Acest păcat e înferat mai aspru de viața popoarelor decât de știință. După Greci minciunosul era condamnat la 1 an de moarte în Tartarus și la 9 ani de chinuri cumplite. Perșii învățau din morală pe copii lor numai porunca „a vorbi adevărul”. Minciuna este un păcat contra naturii și contra spiritului copilului. În primii cinci ani copiii nu spun adevărul, dar pentru aceea nu mintesc, ci simplu *vorbesc*. Adesea îi înșeală propria fantezie. Când se pare că mint, ei dau numai un răspuns greșit, fiindcă n'au înțeles un cuvânt al întrebării. Precum schimbă cei mici adesea ziua de eri cu cea de azi și cea de mâine, tot așa fac ei și cu numere și gradele de comparație. În toate împrejurările avem să deosebim la copii între minciuna referitoare la viitor și cea la trecut; prin cea din urmă se neagă din frică unele acțiuni, prin cea primă vrea să se scape de ceva viitor. Educatorul însă se poartă de grije, ca urîtenia acestui păcat să-l recunoască la alții, aflând totodată în nemijlocita sa apropiere modele de necondiționată adevăritate și credincioșie. Promisiunea trebuie ținută cu sfârșenie. Deosebită atenție trebuie aplicată la întrebarea și cercetarea copiilor despre cele întâmplate. „Cu cât e mai tinăr copilul, cu atâta mai puțin întrebări, căci ca atare apare el sau atotștiutor, sau rămâne neștiutor. A fost prins însă cu minciuna, să i-se rostească: „Vinovalule!” într-un ton și cu voce aspră. În tot cazul să nu prelușim un răspuns grabnic căci „în grabă ușor se spune neadevărul, pe care caută să-l susțină cu un altul”. Provocarea la atotprezența lui Dumnezeu e și pentru copii un mare motiv de a spune adevărul.

Ca „a doua semisferă a cerului moral” privește Jean Paul *iubirea*. Ființa ei nu a fost înțeleasă nici de scriitorii de romane nici de femeile doritoare de un anturaj bogat în adoratori, nici de filozofi și învățați. „Cine a numit iubirea propria învățătură pozitivă de morală, acela nu va fi condamnat de *Isus Cristos*, care în mijlocul iudaismului disprețuitor de popoare (și în mijlocul timpului disprețuitor de oameni) a fost *întemeietorul singurei religii a dragostei*”. (§ 116 VI, 3).

Iubirea nu are să fie așa-zicând împălată, ci mai mult să i-se croiască drum liber de dezvoltare, delăturând mușchii și tușul ce i acopere soarele. Însă unii părinți în loc de a delătura acea buruiănă egoistă, tocmai o plantează în ei, vorbind înaintea lor de rău pe vecini, rudeni, frunțați etc. fie pe drept sau pe nedrept. „La cine au să învețe copii să iubască lumea, dacă nu la cei din apropierea lor, la cei ce zilnic îi au înaintea ochilor”? Nu e posibil însă să iubești ce se desprețuește, de aceea „părinților nu spuneți copiilor voștri că alți copii sunt mai rău crescuți. Prin aceasta ei o să se închipe și să urască pe alții. De alt fel nu e nici o familie, care ar poseda toate perfecțiunile”. Să li-se dea copiilor multă ocazie de a practica dragostea, mai ales să li-se arete bucuria ce o simțeste cel ce se împărtășește de ea; mărturisirea acestei bucurii le umple inima de căldură. „Recunoașterea și aprobarea părintească a acțiunii copiilor este un puternic motiv, a cărui putere nu e destul de recunoscută în educație”.

În credința copilului vede Jean Paul condiția sine qua non pentru toată educația. Ea e sfântul spirit al acestei probleme. De aceea o sfântă teamă îl cuprinde înaintea sufletului copilului, apărându-i chemarea părinților și a educatorilor într-o lumină aproape supranaturală. „Nu uita, că micul și obscurul copil privește la tine ca la un înalt geniu și ca la un apostol plin de revelațiune, căruia îi crede mai devotat decât chiar sieși, și că minciuna unui apostol profanează o întreagă lume morală” — are să fie memento pentru fiecare educator!

Din cele mai sus rezultă punctul de vedere etic, pe care Jean Paul îl aplică și în educație: *însuflețirea pentru morală curată*, neturburată de poftă egoistă și dușmănie în contra eudemonismului predominant în timpul său. Dela început a urgisit el școala enciclopediștilor, cari proclamă ca principiu al acțiunii omenesti folosul propriu „ridicând imoralitatea deasupra moralității”. El cunoaște numai o valoare absolută și nu una relativă pentru morală; nu pentru că este folositor, ci pentru că este demn, voiește el binele. A răsplăti virtutea înseamnă pentru el a o mânji și umili. Nu din interes, nici din datorie voiește să-o exerciteze, ci din iubire. Aplicarea intimă către ea, însuflețirea pentru ce i nobil, trebuie să planeze deasupra silei reci a lui „tre-

bucă. unind armonice voința și simțirea. „Nu din frică de pedepse și de dor de răsplăți, ci din iubire către ființa atotfăcătoare și atotperfectă are să fie exercitată virtutea... Și ceea ce ne dă dreptul cu curajul de a educa tineretul este tot numai credința, iubirea și speranța în Dumnezeu și ordinea morală din lume”.

Cu aceasta atinge autorul „Levanei”, scopul educației. Nu pentru interesul, folosul și aplicările părinților, nici cu privire la anumite funcții de stat, sau roluri sociale are să fie educat copilul, căci atunci scopul educației ar cădea afară de ei și nu ar avea nici un preț (necondiționat) mai înalt. Părinții însă prea adesea balansează între aceste scopuri eudemonice „introducând pe copii într-un labirint de ideale, în loc să le înfățișeze un singur model demn de urmat”. (Lev. II, 1. § 21.) Cei mai mulți copii sunt în mâna educătorilor și a părinților un fel de mașină, care are să funcționeze după dorința lor. În contra acestei influențări pozitive, dar greșite, ca și contra educației negative a lui Rousseau — care contrazice realității — se ridică Jean Paul cu toată puterea, accentuând idealul pe care-l urmărește fiecare individ. Pentru fiecare natură este dat un ideal. „Fiecare din noi, — cetim în Levana, — își are pe omul ideal de valoare în sine (idealen Preismenschen in sich). Mai clar apare acest spirit sf. al sufletului în timpul de înflorire al tuturor puterilor, în vârsta tinereții”. Mai târziu, pentru cei mai mulți dispare acest ideal „din zi în zi, coplesit de cruda vecinătate, de nașterea lipsei și de timpul prezent”. Iar plângerea fiecărui: „Ce n-aș fi putut să devin mărturisitor existenței și prezenței acestui ideal”.

(Va urma).

Revisuirea tratatului de pace.

Din partea ministeriului nostru de externe s'a dat lozina, cumcă tratatul de pace din București trebuie să fie revizuit din partea puterilor mari europene, fiindcă nu corespunde dreptății și vătămă interesele monarhiei austro-ungare. Atât de periclitate sunt aceste interese, încât imperialiștii de la „Budapesti Hirlep” își încheie astfel articolul de fond din numărul ultim: „Revizuirea trebuie deci să o eșecute puterile mari cu toată energia, iar în firul revizuirii noi trebuie să năzuim, fie și cu prețul unei acțiuni ca cea dela Scutari, ca revizuirea să ne satisfacă interesele mari balcanice, europene și de vecinătate, legate de ea”. Deci revizuire cu orice preț! Și ce zice celelalte puteri mari europene? Franța nu vrea revizuirea. Germania asemenea. Arghia ține cu majoritatea. Rusia? Ministrul de externe Sazonov felicită pe domnul Maiorescu pentru succes, iar Țarul trimite telegramă de felicitare regelui Carol. Mai interesantă e însă telegrama următoare, dată din Berlin: „Cercurile decizătoare de aici pun mare greutate pe faptul, ca și Italia să considere tratatul de pace de definitiv, și astfel Austro-Ungaria se rămână cu totul izolată în chestia revizuirii”. A avut trebuință diplomația noastră de acest nou blamaj?!

Din Orăștie.

Pregătiri pentru adunarea generală a „Asociațiunii”.

— 8 August n.

Situația financiară e destul de grea, situația economică însă și mai grea. O simt toate ținuturile locuite de Români în urma ploilor și esurărilor continue. De aci se vede a să fi ivit ideea, ca sărbătorile naționale ale celor două societăți culturale ale noastre să se contramandeze.

Centrala „Asociațiunii” s'a declarat contra amânării și în urmare și comitetul despărțământului Orăștie în ședința din zilele trecute s'a declarat pentru ținerea serbărilor aci, cu atât mai vărtos, ca adunarea Asociațiunii era încă în 1912 să se țină în Orăștie, dar să amănase în urma serbărilor împreunate cu desvălirea bustului G. Baritiu în Sibiu.

În liniamente generale s'a decis, că cu ocazia sărbărilor ce s'au fixat pe ziua de 1/14 Septembrie c. să se aranjeze o expoziție. La această expoziție își vor da concursul: Reuniunea meseriașilor de aci, reuniunea economică din loc și atelierul de țesătorie din Orăștie. Aceste trei instituții avem nădejde, că pe lângă tot timpul critic de azi, au să facă cinste Orăștiei și jurului în ale industriei, în ale economiei de câmp și în ale țesătoriei de casă. Atât meseriași, cât și atelierul de țesătorie sunt deja în plină lucrare în vederea expoziției.

Cu ocazia serbărilor Reuniunea română de cântări de aici va aranja un concert. Aceasta Reuniune în luna lui Maiu c. angajase ca dirigent pe tenorul Ionel Rădulescu, sub conducerea căruia la Sânziene a dat un splendid concert. Diriginta a plecat în armata mobilizată a României. Reuniunea însă a angajat dirigent nou pe dl

Aurel Medrea din Hațeg, elev al conservatorului din Viena. Sub conducerea acestuia se țin probe regulate și se speră să avem un concert în toate punctele bine succese. Vom avea ca solistă și pe una din cântărețele cunoscute ale neamului și vre-un solist apreciat.

Cu ocazia serbărilor vom avea și o petrecere populară. Țărani și țărânce din loc și jur ne vor prezenta jocurile, obiceiurile și portul din partea locului.

Pentru acoperirea speșelor împreunate cu serbări instituitul „Ardeleana” din primăvară a dat deja următoarele ajutoare: Reuniune meseriașilor 1000 cor. Atelierul de țesătorie 500 cor. Reuniunea de cântări 600 cor. Pentru cărți la popor 750. Reuniunea economică a primit încă în anii trecuți o fundațiune mai mare dela institut, așa că din aceea își va acoperi speșele cu participarea la expoziție.

Cam acestea sunt în general pregătirile ce s'au făcut pentru serbările din toamnă ale „Asociațiunii”. Sperăm că pe lângă toate împrejurările nefavorabile au să fie totuși bine cercetate, fiind Orăștiea centru destul de cunoscut și geograficește bine situat.

Vom infrunta năcăzurile noastre economice, dar vom avea mulțămirea să serbăm cu toții la un loc, deși nu formal, dar în inimi, succesul strălucit al fraților noștri, cari au uimit lumea întreagă. Aceasta ne va fi o bună răsplăți și ne va da îndemn de a spera și timpuri mai bune...!

De aci înainte vom informa publicul în continuu asupra pregătirilor ce se mai fac pentru serbările noastre. Goresp.

Dela școalele medii gr. or. române din Brașov.

Înștiințare.

Anul școlar 1913—14 se va începe în 2 Septembrie st. vechiu 1913, adică în 15 Septembrie st. nou. Părinții, cari doresc să-și dea copiii la aceste școale (gimnaziu complet de 8 clase și școală reală inf. de 4 clase), sunt poștiți a se prezenta cu fiilor lor în cancelaria direcțiunii școlare în zilele de 2, 3 și 4 Septembrie vechiu, adică în 15 16 și 17 Septembrie st. nou, pentru înmatriculare. Școlarii cari se înmatriculează pentru primadată la școalele noastre medii, vor aduce testimoniu școlar, certificat de naștere și certificat de revaccinare. Testimoniul școlar de pe clasa precedentă au să-l prezinte toți școlarii, cari vin a se înmatricula, așa dară și școlarii, cari au absolvat clasa precedentă la școalele noastre.

Din 30 August și până la 3 Septembrie vechiu dela 8—12 ore a. m. se vor ține examenele de corigență. Ceice s'ar prezenta mai târziu, au să dea petiție la direcțiune, dovedind cu atestat valabil cauza întârzierii.

Examenele private (particulare) se vor ține în zilele de 16—19 Septembrie vechiu, având școlarii privațiști să se prezinte până cel mult în 16 Septembrie v. în cancelaria direcțiunii școl. și să plătească taxele școlare și de examen.

Notă. — Școlarii, cari vin dela un institut, unde în gimnaziul superior nu au învățat limba grecească, vor avea să dea un examen de primire în limba grecească.

Didactul în gimnaziul inferior și școala reală este de 24 coroane pe an, iar în gimnaziul superior (cl. V.—VIII) de 40 coroane pe an. — Cei înmatriculați pentru prima dată mai plătesc odată pentru totdeauna o taxă de primire de 8 coroane. Școlarii ne-români plătesc didactul, taxa de primire și taxa pentru fondul de penziune dublu. Taxa pentru fondul de pensie este în gimnaziul superior 10 cor. iar în gimnaziul inferior și școala reală 6 cor.; taxa pentru testimoniu (Fond. Coresp.) 3 coroane, taxa pentru anuar 1 cor. taxa edilă 6 cor. (în clasele de jos) și de 10 cor. în clasele de sus; taxa p. mijl. de învăț. și mobilier este de 2 resp. 4 cor.; — taxa de patinat este de 30 bani resp. 50 bani, taxa de bibliotecă e de 1 cor. taxa de membru la societatea de lectură a studenților este pentru cl. V. și VI. gimn. 1 cor., pentru cl. VII. și VIII. gimn. 2 cor.

Didactul se poate plăti în 3 rate, după dispozițiile stabilite în normativul Eforiei școlare.

Școlarii, cari vor să fie scutiți de didactul, trebuie să-și înainteze petițiunile lor până în 30 Septembrie stil v. la cancelaria Eforiei școlare.

1. Îndreptățiți a petiționa sunt acei școlari săraci, cari au moralitate bună și nota generală din studii foarte bine sau bine.

Cu nota suficient pot fi scutiți numai acei elevi, cari sunt din Brașov și cerce-tează clasa I și II gimn. sau reală.

2. La petițiune se acude atestatul de paupertate dat de oficiul comunal, dar vidimat de parohul local.

3. Toți petenții au să acudă și testimoniu ultim de clasă.

Scutiri se acordă numai la didactul, celelalte taxe trebuie plătite de toți școlarii.

Notă. Atragem deosebi atențiunea părinților ca:

a) să nu cumpere cărți școlare zdrențuite, soioase și defecte, căci acele se vor confiscă de profesorii de clasă;

b) să îngrijească pentru fiilor lor, cari vin în clasele V—VIII gimn., ca aceștia să aibă uniformă școlară obligată pentru aceste clase. Uniforme cu prețuri moderate și în stofe trainice se pot comanda în Brașov la dl comerciant Enil Bologa (Țargul grăului Nr. 2: la frații Simay).

Diracțiunea școalelor medii gr. or. române din Brașov.

NOUTĂȚI.

Consistoriu plenar. Luni a ținut consistoriul nostru arhidiecezan ședință plenară, în care au fost aprobate planurile și preliminarul de speșe pentru adaptarea seminarului „Andreian”, încredințându-se cu executarea firma cu bun nume *Dușoiu și Leuca*, pentru suma de 252.000 coroane; s'a decis darea în întreprindere a noiei zidiri pe seama gimnaziului din Brad, pe baza planurilor aprobate de guvern, și s'a hotărât punerea în aplicare a pragmaticei de serviciu, votată din partea sinodului arhidiecezan. Consistoriul și-a exprimat apoi recunoștința față de marele nostru binefăcător *Vasile Stroescu*, care a pus în vedere și pentru noul gimnaziu din Brad un dar marinos de 100.000 coroane, înlesnind astfel ridicarea noului gimnaziu.

Procesul pentru mănăstiri. Mitropolia noastră a intentat proces, cum să știe, înainte cu câțiva ani mitropoliei sârbești, pentru mănăstirile remase la despărțirea hierarhică în posesiunea Sârbilor. Procesul, care decurge la tribunalul regesc din Budapesta, parte din cauza materialului foarte vast, cuprins în actele procesului, parte din cauza schimbării întâmplătoare în persoana referentului, a ramas până acuma neresolvat. Afară de aceste două calamități, a mai obvenit apoi încă una, pe cât de misterioasă, pe atât de regretabilă. Anume, au dispărut fără urmă șapte adnexe foarte însemnate din cele alăturate la replica avocatului mitropoliei noastre, cari adnexe ne putându-se afla, avocatul mitropoliei noastre a fost provocat, ca intrucât dorește, ca cuprinsul acelor documente să fie luat în considerare, — să le prezenteze de nou în termen de 30 de zile. Avocatul mitropoliei noastre, domnul Dr. *Emil Babes*, precum aflăm, i-a succes, cu ajutorul P. C. Sale, Arhimandritului *Augustin Hamsea*, să satisfacă acestei provocări. Documentele însemnate au fost înaintate de nou tribunalului, și acum va urma în curând rezolvarea procesului de mare importanță pentru biserica noastră, și încă, cum ni se scrie, între auspicii favorabile pentru noi.

† **Heltai Ferencz**, primarul suprem al capitalei Budapesta, a decedat Duminecă sara în Ischl, unde mersese ca s'—și caute de sănătate. Corpul său neînsușit a fost adus acasă la Budapesta, unde va fi înmormântat pe speșele capitalei.

Controlă medicală la graniță. Pentru împedecarea intrării holerei din România la noi a ordonat domnul ministru de interne vizitarea tuturor călătorilor cari intră în țară pe la Turnul-roșu. Vizitarea o face medicul specialist Dr. Schak trimis la fața locului din partea guvernului. Esecutarea strictă a acestei dispozițiuni e controlată din partea comitetului din Sibiu. Trecerea dela noi în România pela Turnu-roșu încă tot nu e permisă.

Decorat. Maiestatea Sa, Impăratul Wilhelm al Germaniei, a trimis domnului *Titu Maiorescu*, ministru president al României și ministru de externe, crucea mare a ordinului „vulturul roșu”, din prilejul succesului avut cu conducerea conferinței de pace din București.

Domnul Georg Derussi, ministru plenipotențiar al României la Budapesta, își va părăsi în curând acest post, pentru a primi postul de ministru-plenipotențiar al României la Sofia, unde în urma noiei situațiuni din Balcani sunt multe probleme însemnate și grele, cari au să fie rezolvate pe cale diplomatică.

Țarg în Sebeș. Țargul de vite în Sebeșul săseșc se va ține în 21, 22 și 23 August r. iar țargul de mărfuri în 25 August.

Mareșal al armatei germane. Impăratul Wilhelm al Germaniei a numit pe Regele Constantin al Gteciei (cumnatul său) mareșal al armatei germane avizându-l despre aceasta pe cale telegrafică. Încă o dovadă, că pacea dela București este a se considera de definitivă.

Demobilizarea armatei române s'a început Luni pe temeiul decretului regal, subscris în aceeași zi.

Amnestie. Din prilejul împlinirii anului al 25-lea de domnie Impăratul Wilhelm al Germaniei a dat amnestie generală, care s'a estins asupra a 24.000 de întemnițați.

Din orașe, comune mari. Mai multe orașe cu magistrat regulat, între ele și Oena-Sibiului, s'au adresat ministrului de interne cu rugarea, să le permită a se preface în comune mari, pentru că nu mai pot suporta cheltuielile cu salarizarea funcționarilor. Ministrul de interne a prelat rugările secției administrative să și dea părerea, apoi va decide asupra lor.

Premiul Nobel. Se vestește, că premiul Nobel pentru lucrări literare va fi acordat anul acesta scriitorului austriac *Petrus Rossegger*, care în anul acesta împlinește anul 70-lea al etății.

Moartea milionarului. În Newyork, America, milionarul Singloton a dat o masă mare, la care au luat parte mai multe rude-nii și mulți prietini. La momentul dat stăpânul casei s'a ridicat și a rostit un toast în onoarea mesenilor. Au băut mesenii și a băut și milionarul, care însă imediat a început să se tânguiască, că în păharul său a fost ceva. I s'a făcut rău și peste două zile a murit. Se presupune, că dintre rude-nii a turnat careva otravă în păharul milionarului, pentru că să-i moștenească mai curând averea.

În jurul pământului. Văduva artistului dramatic Grabe dela teatrul imperial din Petersburg a făcut rămășag, că în cinci ani va percurge pedestru toate țările din Europa și părțile din Asia ale imperiului rusesc. De doi ani se află deja în călătorie, însoțită numai de doi câni credincioși.

Aeroplan care nu se vede. În Gacina (Rusia) s'au făcut probe cu un nou aeroplan, care din punct de vedere militar e superior tuturor celorlalte de până acuma din motivul, că la o înălțime de 300 de metri de la sol nu se mai vede de jos. E făcut din aluminiu. Proba a succes peste toate așteptările și ministrul rusesc de războiu a cum-părat aeroplanul pentru armată.

Aviz d-lor preoți. În timpul din urmă mai mulți domni preoți lmi cer intervenirea la ministerul de culte pentru ridicarea congruei pe baza diplomei de învățător. Spre orientare află de lipsă să aducă la cunoștința celor interesați, că pe baza acesteia ministerul nu acordă congrua de 1600 cor. ci numai un ajutor anual din fondul de congruă și acesta numai acelor domni preoți, cari au absolvat teologia, apoi — în senzul § lui 9 al art. de lege XXXVIII 1913 — în mod excepțional încă și acelor, cari vor putea aduce alte motive grave (demonde de considerare). Dr. *Emil Babes*, avocat în Budapesta (Főherczeg Sándor utca 9).

Cărți și reviste.

„Biserica ortodoxă română”, revistă periodică ecleziastică a sfântului sinod al sfintei biserici autocefale ortodoxe române. Anul 37, numărul 3, pe luna Iunie. Cuprinsul: Acte oficiale. Lupta creștinismului cu iudaismul. Trei catiheti mari ai bisericii vechi. Instalarea P. S. Sale, Episcopului Sofronie al Râmnicului-Noul Severin. Bulgaria din punct de vedere istoric religios. Din folioasele religiunii. Dr. Ioan Coroiu. Despre post. Scrisoarea pastorală a I. P. S. Sale Mitropolitului Pimen. Congresul profesorilor de științe religioase. Revista apare în București. Administrația Strada Principatelor Unite 60. Abonamentul 12 lei pe an.

Programa școlii civile de fete din Boiș, aparținătoare internatului Pavelian de fete, a diecezei gr. cat. de Oradea-Mare, pe anul școlar 1912—13. Redactată de Vasiliu Stefanica, directorul școlii și director gimnazial. Cuprinsul: raport despre școală și raport despre internat, precum și o lucrare „despre educația religioasă-morală”. Școala au cercetat-o 114 eleve, 96 gr. cat. 18 gr. ortodoxe.

Nr. 495/1913

(205) 1—3

Concurs.

Pentru ocuparea posturilor învățătoresci dela școalele gr.-or. române din comunele mai jos însemnate, tractul protopresbiterial al Abrudului, se descrie concurs cu termen de **15 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

1. **Bucium-Cerbu**, cu salariu de 400 cor. din repartitie, restul se cere dela stat, cvartir și grădină în natură și lemne de foc 2 stânjini.

2. **Bucium-Muntari**, cu salariu de 600 cor., iar restul se cere dela stat; cvartir în edificiul școlii, lemne de foc și grădină.

3. **Trampoiele**, cu salariu de 800 cor. din repartitie, restul se cere dela stat; cvartir în edificiul școlii, lemne de foc și relut de grădină.

Învățătorii aleși sunt datori a conduce copiii în Dumineci și sărbători la biserică și a cânta cu ei la Sf. liturgie.

Cereri să se înainteze subsemnatului oficiu în termenul deschis, iar concurenții să se prezinte în comună, spre a face cunoștință cu poporul.

Abrud, 26 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-or. român al Abrudului în conțelegere cu comitetele parohiale.

Petru Popoviciu
protopresbiter.

Nr. 79/1913.

(204) 1—3

Edict de licitație.

Pe baza planului și preliminarului de spese aprobat de Prea Ven. Consistor arhidiecezan, sub Nr. 9413/1913 Școl. prin aceasta se publică licitație minuendă pentru edificarea școlii gr.-or. rom. din **Scroafa**, care se va ține la **17 August a. c. n.** la 2 oare p. m. în cancelaria oficiului parohial din loc.

Prețul strigării e 9074 cor. 70 bani. Materialul brutpiatra, cărămidă și nășipul le prestă comuna bisericească.

Lucrările se predau în total, sau în parte minus oferentului. Planul, preliminarul și condițiile de edificare se pot vedea în cancelaria oficiului parohial, de unde se pot lua și informațiile de lipsă.

Comuna bisericească își susține dreptul a alege între minus oferenții ce vor oferi garanții mai sigure. Spese de prezentare nu se computează.

Scroafa, la 8 August 1913.

Comitetul parohial gr.-or. rom.

Adam Benea
epitrop.

Gavril Simedrea
paroh președinte.

Nicolae Benea
epitrop cassar.

Teodor Halmagean
notar adhoc.

Nr. 301/1913

(193) 1—3

Concurs.

Devenind vacant postul de paroh în parohia noastră de clasa I (prima) **Galate**, în tractul protopresb. a Bistriței, pe temeiul ordinului Prea Ven. Consistor de dto 18 Iunie a. c. Nr. 7383 Bis., prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasonate în coala B pentru întregirea dotației preoțești, dar cu observarea dispozițiilor din § 26 a regulamentului pentru parohii.

Dela concurenți se cere calificarea completă pentru parohii de clasa primă.

Cereri de concurs instruite conform normelor în vigoare se vor înainta, în termenul deschis, subsemnatului oficiu protopresbiterial în Bistrița (Beszterze) iar reflectanții la acest post cu prealabila încuviințare cerută în scris dela protopresbiterial tractual se pot prezenta în parohie pentru a cânta, cuvânta, respective și slugi sf. liturgie.

Bistrița, 1/14 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-or. rom. în conțelegere cu comitetul parohial.

Gregoriu Pletosu
protopresbiter.

Ad Nr. pp. 799/1913.

(172) 3—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh în parohia de clasa a II-a **Calian**, prin aceasta se deschide concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele datorite în coala B. pentru întregirea dotației dela stat.

Concurenții au a-și așterne suplicile lor, instruite conform normelor în vigoare subsemnatului în termenul indicat și cu prealabila încuviințare a mea a se prezenta în vre-o Duminecă sau sărbătoare la biserică spre a fi cunoscuți din partea poporului.

Cluj, la 28 Iunie 1913.

Oficiul protopresbiterial în conțelegere cu comitetul parohial.

Tuliu Roșescu
protopresbiter.

Nr. 441/1913 prot.

(195) 2—3

Concurs.

Pentru întregirea postului de învățător din comuna **Iclandul-mare**, protopresbiteratul M.-Oșorheiu, se descrie concurs repetit cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariu fundamental 1000 cor., din cari 600 cor. dela popor; 200 cor. dela biserică și 200 cor. din fondul cultural arhidiecezan.

2. Cvartir corespunzător în edificiul școlii.

3. 1/4 jugăr grădină.

În ce privește urcarea salariului învățătoresc conform art. de lege XVI din 1913 — s'a cerut ajutor dela stat.

Lângă alte datorințe impuse prin lege și regulamentele în vigoare, alesul, respective institutul învățător la acest post i se impune ca datorință a conduce elevii la serviciile divine dela biserică și a cânta cu ei răspunsurile liturgice, și în decursul feriiilor mari, și a forma un cor bisericesc cu tinerimea adultă.

Petițiunile concursuale înzestrate cu documentele recerute, să se aștearnă subscrise la oficiu protopresbiterial în termenul deschis. Până înainte de alegere cu 8 zile concurenții au a se prezenta în comună spre a cânta și a face cunoștință cu poporul.

Murăș-Oșorheiu, 17/30 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-or. român al M.-Oșorheiului în conțelegere cu comitetul parohial concernent.

Stefan Russu
protopresbiter.

Ad Nr. 285/1913.

(203) 2—3

Concurs.

La școalele confesionale gr.-or. române din protopopiatul Săliștei sunt două posturi de învățători vacante, pentru a căror întregire se publică concurs cu termen de **15 zile**.

1. În **Gurărăului**: leaia învățătorului se plătește 600 coroane dela biserică, restul dela stat; locuință i-se va da noului ales într-o odaie din edificiul școlii ori i-se va plăti anual suma de 40 coroane ca relut de cvartir și pentru grădină 20 cor.

2. În **Topârcea**: leaia învățătorului se plătește 100 coroane dela biserică, restul dela stat; relut de cvartir 40 coroane și 20 cor. relut de grădină anual.

Învățătorii aleși în ori care din aceste două posturi sunt îndatorați a propune și în școala de repetiție oarele, ce li se vor fixa, a cânta în strană Dumineca și în sărbători și a da ajutor la instruirea și conducerea corurilor de copii și de adulți fără a putea pretinde vre-o remunerație deosebită pentru aceste prestațiuni.

Concurenții își vor înainta rugărilor lor instruite conform Statutului organic și Regulamentului nostru școlar, la subsemnatul oficiu protopresbiterial în termen de **15 zile** dela înțaiia publicare a acestui concurs în „Telegraful Român” și se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sărbătoare în respectivele comune spre a-și arăta destoinicia în cântarea bisericească și a face cunoștință cu poporul.

Săliște, în 24 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial al tractului Săliște în deplină înțelegere cu comitetele parohiale din Gurărăului și Topârcea.

Dr. Ioan Lupăș
protopop.

Nr. 630/1913 protb.

(193) 2—3

Concurs.

Pentru întregirea postului învățătoresc dela școala confesională greco-orientală din **Feriház**, (Fehéregyháza) protopresbiteratul tractului Sighișoara, se descrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1200 coroane salariu fundamental solvibil din repartitie dela popor și din ajutor din centru, eventual din ajutor de stat. Relut de grădină 20 coroane și cvartir în natură.

Pe lângă datorințele impuse prin lege, învățătorul ales este obligat a instrui și conduce elevii la serviciile divine în Dumineci și sărbători și a cânta cu ei răspunsurile liturgice și în decursul feriiilor mari.

Concurenții sunt datori a se prezenta în vre-o Duminecă sau sărbătoare în biserică spre a-și arăta dexteritatea în cântări și tipic și a face cunoștință cu poporul, iar petițiile concursuale instruite conform normelor în vigoare să se aștearnă subscrise la Oficiu protopresbiterial în termenul deschis.

Sighișoara, 25 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-or. al tractului Sighișoara în conțelegere cu comitetul parohial concernent.

Dimitrie Moldovan
protopop.

Nr. 369/1913 protop.

(200) 2—3

Concurs.

Pentru întregirea postului învățătoresc dela școala poporală confesională din **Păucea**, protopresbiteratul Mediașului se publică concurs cu termen de **20 zile** dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt următoarele:

Salariu de 600 coroane și anume în suma de 400 coroane din repartitie, iar 200 coroane dela Prea Ven. Consistor arhidiecezan, restul se cere dela stat. Cuartir în natură și relut de grădină.

Învățătorul ales e dator a conduce copiii la biserică Dumineca și în sărbători și a cânta cu ei la liturgie.

Cereri de concurs să se înainteze subsemnatului oficiu protopresbiterial în termenul deschis, iar concurenții să se prezinte în comună, spre a face cunoștință cu poporul.

Mediaș, în 25 Iulie 1913.

Oficiul protopresbiterial gr.-or. al Mediașului în conțelegere cu comitetul parohial.

Romul Mircea
protopop.

Apa minerală naturală**„HEBE” din Sângeorgiul-român.**

Această apă minerală alcalină muratică bogat în acid carbonic natural se întrebuințează cu strălucite succese de vindecare:

a) la boale acute și cronice de stomac și intestine;
b) la dispepsie nervoasă;
c) la boalele cronice de ficat, fiere, splină și rărunchi;
d) la rachitism, osteomielită, osteoporoză;
e) la catarh de vezică și rărunchi;
f) la haemorrhoides;
g) la boalele catarhale de laringe și plămâni;

Ca apă de masă are un gust plăcut și amestecată în egală cantitate nu colorează vinul. E un bun mijloc profilactic contra epidemiilor.

Această apă minerală are aceeași eficacitate ca apele minerale din Vichy, Fachingen, Gleichenberg, Bilin, din Mánas, B.-k-zál.

Prețul apei per litru **24 fileri**, — sticlele goale se socotesc cu 16 fileri și tot așa să reprimesc.

Depozit general pentru Sibiu și jur la băcănia

(142) 9—

N. ONIȚIU, Sibiu.**Săpunul Steckenpferd din lapte de crin**

de Bergmann și Comp. Tetschen a/Elbe

rămâne și va fi neîntrecut în efectul său contra lănturilor, precum și indispensabil pentru îngrijirea rațională a frumuseții și pielei, ce prin serisorile de mulțumită zilnic intrate necondiționat se confirmă, a 80 de bani bucată se află în farmacia, drogherii și parfumerii etc. Asemenea e minunat aprobată Crema de crin a lui Bergmann „Manera” pentru susținerea fragedă și albă a mânilor de dame, în tuburi a 70 fil. se află pretutindeni.

(48, 24 - 40)

Aviz.

Să sprijinim arta română.

Aduc la cunoștință on. public, că după un serios studiu ce am făcut bisericilor mari, cu ajutorul Prea Ven. Consistor din Sibiu, m'am stabilit în comuna mea Agârbiciu, tr. Mediaș, unde primesc în lucrare orice pictură în ulei fin, ca: Iconostase, orice icoane și mărimi, cruci, prapori, hramuri pentru școli, praznicare, ori ce renoiri — tot felul de aurături până la cel mai fin aur veritabil, cu prețurile cele mai favorabile. În timpul de toamnă și iarnă ori ce icoane portative (mobile) care le pot executa acasă, le lucrez cu preț foarte moderat.

Pentru lucrurile mele posed numeroase atestate de mulțumire.

Cu deosebită stimă

Nicolae Baciu,
pictor bisericesc.

(Agârbiciu—Sz. Egerbegy)

(46) 85—

Locul de întâlnire al Românilor în Cluje în strada **Francisc Iosif Nrul 12** la**„Hotelul Vulturul de aur”**

cu cafară și restaurant, precum și odăi eftine, cul nă de casă bună, — iar pentru caii oaspeților sosiți cu trăsuri, stau grajduri potrivite la dispoziție.

(201)

Proprietar:

2—10

F. Boday Mihály,
Kolozsvár, Cluj.

Panoramă internațională

cu rarități fenomenale și extraordinare.

O caravană a celor mai mici cai din lume,

dela **40 centm.** înălțime în sus!

Sensațiune! „DEȘTEPTUL HANS”. Sensațiune!

Luna Delmont,

cea mai bună găcitoare magnetică mondială a cugetor, o atracțiune extraordinară ne mai văzută.

Princesa Anetta,

o art.istă trupească fără concurență în Europa.

Să nu întrelase nimeni cercetarea acestor atracțiuni mondiale. — Scrisori de recunoștință și de laudă dela personalități, precum și dela celea mai mari ziare din străinătate. —

Deschis dela 9 August

în piața gării — Bahnhofplatz.

Zilnic dela 3 ore pm Dumineca dela 10 ore am., continuativ reprezentații.

(202) 2—2

Vasilie Ban,

mare magazin de ghetete la „Cisma mare roșie”

SIBIU strada Oenei (Burgergasse) Nr. 7 SIBIU

și

filiala „Emir”, strada Faurului (Schmiedgasse) Nr. 16**cu prețuri ieftine.****Prețurile:**

Ghetete de copii Chevreau și Box ori Kalv, Nr. 20—25 = K 3—4
Ghetete de copii „ „ „ „ „ 26—28 = „ 4—5
Ghetete de copii „ „ „ „ „ 29—34 = „ 5—7
Ghetete de băieți „ „ „ „ „ 35—39 = „ 7—9
Ghetete jum. p. dame „ „ „ „ „ 4—14
Ghetete înalte p. dame „ „ „ „ „ 8—14
Ghetete de lucru p. bărbați, exec. dur. de Kalv ori wicks „ 7—
Ghetete cu tugi ori șirete p. bărbați în Chevreau ori box „ 9-50
Ghetete cu nasturi ori Ideal p. barb. „ „ „ „ 10—
Ghetete de ale lui Kobrak „ „ „ „ „ 14—
Ghetete Oslaria „ „ „ „ „ 12—
Ghetete americane „ „ „ „ „ 18—
Ghetete veritabile americane, cu șirete ori nasturi „ 16—
Ghetete de piele de Antilope p. barb. în toate colorile „ 20—

Mare asortiment în

ghete de vară sure din piele de cerb cu șireturi întregi și jumătăți pentru dame, bărbați și copii cu pețurile cumpărării

de cor. 5-50, 7-50, 9-50 și 12-50.

Principiul meu e: câștig puțin — și învățare mare!
În zile de sărbătoare și Duminecele am înainte de amăzi până la 10 oare deschis.

(89) 24—